

Om statistiken

All statistik som tillhör Öppna jämförelser – Gymnasieskola 2020 går att hämta i databasen Kolada, <https://kolada.se> där det också finns definitioner till alla nyckeltal. I Kolada finns också ytterligare resultatnyckeltal samt nyckeltal om personal, kostnader, elevers syn på sin gymnasieutbildning och viss statistik om gymnasiesärskolan.

I verktyget Jämföraren kan du hämta uppgifter på kommunnivå på olika sätt, utifrån var eleverna är folkbokförda (hemkommun) eller går i skola (kommunala skolor respektive fristående skolor). I kategorin kommunala skolor ingår även de skolor som är belägna i kommunen och har ett kommunalförbund som huvudman.

Direktlänkar:

[Resultat för elever som är folkbokförda i kommunen](#)

[Resultat för elever i kommunala skolor \(inkl. kommunalförbund\) i kommunen](#)

[Resultat för elever i fristående skolor i kommunen](#)

Redovisningen av resultat på kommunnivå följer den metod som tillämpas inom ramarna för Öppna jämförelser. En kommun kan enkelt få en uppfattning av hur de egna resultaten förhåller sig till andra kommuners genom en färgkodning där grönt visar de 25 procent kommuner som har högst resultat, medan rött visar de 25 procent som har lägst resultat för respektive nyckeltal. Kommunerna däremellan visas med gul färg. Färgkodningen ska inte ses som en värdering av vilka värden som är godtagbara eller inte, utan indikerar just bara hur kommuners resultat förhåller sig till varandra.

Syftet med Öppna jämförelser – Gymnasieskola är att bidra med underlag för att utveckla och förbättra gymnasieskolan. Det är dock inte helt okomplicerat att följa upp, analysera och jämföra resultaten i denna skolform. Gymnasieskolans uppbyggnad, med till exempel olika programtyper, liksom möjligheten att komplettera examen efter gymnasietidens slut och att utbildningen är frivillig är några av de faktorer som behöver tas hänsyn till för att analysen ska bli rättvisande. Här redogör vi för några aspekter som kan vara användbara i arbetet med att analysera resultaten i Öppna jämförelser – Gymnasieskola.

Resultaten beskrivs med olika utgångspunkter

Genomströmningsmått, det vill säga andelen elever som uppnått examen inom tre respektive fyra år, utgår från de elever som för första gången påbörjade gymnasieskolan tre respektive fyra år tidigare. Vidare utgår statistiken om genomströmning från det program och den skola där eleven påbörjade sin gymnasieutbildning och tar alltså inte hänsyn till eventuella byten. Det innebär exempelvis att en elev som började första året i gymnasieskolan på ett högskoleförberedande program i en kommunal skola

men under sin studietid bytt till ett yrkesprogram på en fristående skola, likväl kommer att redovisas i statistiken för högskoleförberedande program hos kommunala skolor när det gäller genomströmningsmåten.

Elever som vid utbildningens början saknar personnummer, exempelvis för att de nyss anlänt till Sverige, ingår inte i genomströmningsmåten. Det innebär att resultaten för skolor och kommuner med många elever som börjat sin utbildning på språkintrouktion riskerar att vara bristfälliga. Det gäller särskilt de år då gymnasieskolan tog emot många nyanlända elever.

I Kolada finns nyckeltal för genomströmning beskrivna utifrån en vidare elevgrupp, där inte bara elever med examen ingår utan även de som istället har fått studiebevis omfattande 2 500 poäng. Dessa nyckeltal är framför allt avsedda att användas för jämförelser med resultat från perioden före 2011 då gymnasieskolan reformerades.

Beskrivningen av elevers betygspoäng och övergången till arbete och studier utgår däremot från den grupp elever som tagit examen från gymnasieskolan ett givet år. Det innebär att uppgifter utgår från det program och den skola där eleverna fullföljde sin utbildning. I nyckeltalet om elevers genomsnittliga betygspoäng ingår både elever som uppnått examen och de som fått studiebevis om 2 500 poäng, medan uppgifter om övergång till arbete och studier enbart redovisar resultat för elever med examen.

Vilka program eleverna går påverkar resultaten

Vilken programsammansättning som finns i respektive kommun är något som kan påverka resultaten och som därför behöver tas hänsyn till i analyser av gymnasieresultaten. Yrkesprogram ska i huvudsak förbereda för en direkt övergång till arbetslivet, medan högskoleförberedande program huvudsakligen ska förbereda för fortsatta studier. Båda programtyperna har dock som mål att eleverna ska uppnå examen.

För introduktionsprogrammen kan syftet variera mellan att förbereda för övergång till nationella program eller för direkt övergång till arbetslivet. Studietiden är inte fastställd till en särskild tid som på de nationella programmen och leder inte alltid till att ett betygsdokument rapporteras in till myndigheterna. Det är därför svårt att utifrån enbart statistiken beskriva om eleverna på introduktionsprogrammen har uppnått intentionerna med sina studier.

I statistiken inkluderas elever som avslutat sin utbildning på ett introduktionsprogram inte i kategorin elever som fullföljt sina studier. Detta trots att eleven kan ha fullföljt sin individuella studieplan.

Yttre faktorer påverkar övergången till arbete och fortsatta studier

Övergången till arbete och fortsatta studier ska ses som ett indirekt snarare än direkt mått på prestationer i gymnasieskolan. Det är många yttre faktorer som påverkar graden av arbetsmarknadsetablering, däribland konjunkturläget. Hur efterfrågan på arbetskraft ser ut påverkar förstås möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden. Konjunkturläget och efterfrågan kan dessutom se olika ut i olika branscher. Arbetsmarknadens struktur och därmed efterfrågan på arbetskraft varierar också över landet.

Även övergången till fortsatta studier kan påverkas av konjunkturläget, i bemärkelsen att när det finns goda möjligheter på arbetsmarknaden så väljer en del ungdomar att arbeta framför att studera vidare och vice versa. Vidare kan dimensioneringen av universitet och högskola, det vill säga hur många platser

det finns på olika utbildningar, påverka övergången till fortsatta studier. Ytterligare något som kan påverka benägenheten att studera vidare är avståndet till närmaste lärosäte.

Små elevantal ger osäkra uppgifter

Viktigt att notera är att de kommunvisa resultaten i flera fall baseras på ett mycket litet antal elever. Detta gör att uppgifterna är statistiskt osäkra och att variationerna i resultat mellan åren kan bli väldigt stora, eftersom en enskild elevs studieresultat kan ha stor påverkan på uppgifterna. För kommuner med små elevgrupper är det därför särskilt viktigt att analysera sina resultat över tid och inte bara för något enstaka år.

Uppgifter som omfattar färre än fem elever redovisas inte av sekretesskäl. För de modellberäknade värdena redovisas inte uppgifter som baseras på färre än 30 elever eftersom skattningarna annars bedöms bli för osäkra.

För att undvika röjande av resultat för enskilda individer har vi från och med i år även valt att inte redovisa uppgifter för de kommuner som har noll i värde för vissa nyckeltal. Detta gäller de kommuner där inga av eleverna har uppnått examen eller grundläggande behörighet till högskola inom tre respektive fyra år, samt de kommuner där inga elever har övergått från ett introduktionsprogram till ett nationellt program inom ett studieår.

Resultaten visar genomsnitt

Statistiken som Öppna jämförelser – Gymnasieskola bygger på visar genomsnittliga värden. Inom en kommun kan resultaten variera såväl mellan som inom skolor. Redovisning per programtyp döljer också skillnader mellan de enskilda programmen. För ökad förståelse av resultaten kan det därför vara användbart att bryta ner statistiken på skolenhetsnivå och på enskilda program. I Kolada finns uppgifter på skolenhetsnivå och uppgifter för enskilda program går att hitta hos Skolverket.

Om modellberäknade värden

För att möjliggöra mer rättvisande jämförelser mellan kommuner som sinsemellan kan ha väldigt olika förutsättningar, kompletterar SKR nyckeltal om faktiska resultat med modellberäknade värden. Avvikelsen mellan faktiskt värde och modellberäknat värde kan antingen vara positiv eller negativ, vilket illustrerar om eleverna i kommunen har presterat bättre eller sämre än förväntat baserat på ett riksgenomsnitt.

På grund av en förändrad sekretesspolicy hos Statistiska centralbyrån (SCB) vad gäller information om elever i fristående skolor kan vi i år enbart redovisa modellberäknade resultat för elever i kommunala skolor. Mer information om SCB:s förändrade sekretesspolicy, och de konsekvenser SKR ser av denna, finns på [SKR:s webbplats](#).

Skillnader mellan kommunerna när det gäller elevernas skolresultat kan ha många olika orsaker. Det kan bland annat handla om skolans organisation och ledning, själva undervisningen och lärmiljön. Det finns också faktorer som ligger utanför skolans område som påverkar förutsättningarna att nå goda resultat. Många studier visar att elevers skolprestationer, i såväl gymnasieskolan som grundskolan, påverkas av socioekonomiska faktorer som till exempel föräldrars utbildningsnivå och migrationsbakgrund. Skolan har ett kompensatoriskt uppdrag och utifrån detta är det viktigt att både

skolor och huvudmän bedriver ett förbättringsarbete med målsättningen att alla elever ska nå så långt som möjligt och fullfölja sina studier. Förhoppningen är att nyckeltal som tar hänsyn till kommunernas skilda förutsättningar kan öka motivationen för skolor och kommuner i deras utvecklingsarbete.

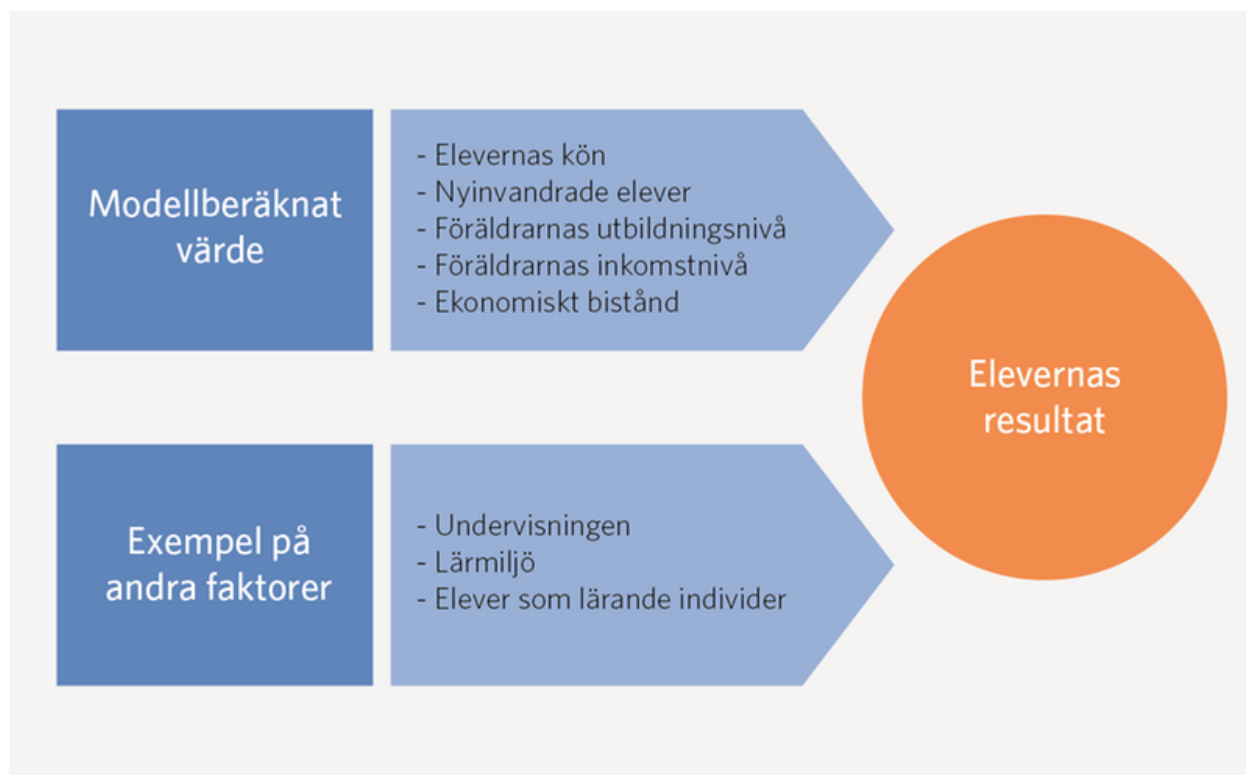
Hur går det till?

SCB tar på SKR:s uppdrag fram en modell som beskriver sambandet mellan socioekonomiska faktorer och elevernas resultat på riksnivå. SKR har för modellen valt ut tre centrala nyckeltal som beskriver elevernas resultat i gymnasieskolan:

- Gymnasieelever med examen inom 3 år: Eleven har uppnått examen inom tre år från att ha börjat år 1 på gymnasiet för första gången.
- Gymnasieelever med examen inom 4 år: Eleven har uppnått examen inom fyra år från att ha börjat år 1 på gymnasiet för första gången.
- Genomsnittlig betygspoäng: Genomsnittlig betygspoäng för de elever som uppnått examen eller studiebevis om 2 500 poäng

Den modell som används utgår från elevsammansättningen på varje gymnasieskola. På så vis tas hänsyn till att det finns stora variationer mellan skolor och att sammansättningen av elever i en skola kan påverka resultaten. I själva redovisningen av avvikelser från modellberäknat värde utesluts dock kommuner där elevunderlaget är färre än 30 elever, eftersom skattningarna bedömts bli för osäkra om de baseras på så få individer.

Figur 1: Vad påverkar elevernas resultat?

De förklarande variabler som ingår i modellen framgår av den översta pilen i figur 1. Det är bakgrundsfaktorer som på gruppnivå har en signifikant påverkan på skolresultaten. Med nyinvandrad elev avses den som invandrat till Sverige tidigast fyra år före mättillfället och som inte tidigare bott i Sverige eller gått i svensk skola. Statistiken omfattar inte asylsökande elever utan enbart de som har blivit folkbokförda i Sverige och har svenskt personnummer. Hur stor påverkan andelen nyinvandrade elever har på resultatet skiljer sig åt mellan nyckeltalen. Det beror framförallt på att den genomsnittliga betygspoängen enbart omfattar elever med examen eller studiebevis om 2 500 poäng, samtidigt som det fåtal nyinvandrade elever som slutför sin utbildning har resultat som ligger nära svenskfödda elevers. Därför ingår inte variabeln nyinvandrade elever i modellen för genomsnittlig betygspoäng.

Faktorerna som visas i den nedre pilen ingår alltså inte i den statistiska modellen, utan är exempel på andra orsaker till att elever i olika kommuner presterar olika. Som exempel kan den lärmiljö som eleven möter i skolan variera i sin utformning och funktion. Det kan också finnas skillnader på individnivå i elevers förutsättningar att lära som inte primärt har med deras socioekonomiska bakgrund att göra.

Hur kan resultaten tolkas?

Utifrån den statistiska modellen beräknas för varje kommun ett värde som beskriver vilka resultat eleverna i kommunens skolor förväntas ha givet elevsammansättningen. Förenklat kan man säga att det modellberäknade värdet gör det möjligt att jämföra skolresultaten i sin egen kommun med resten av landets kommuner, om de skulle haft liknande förutsättningar.

Jämförelsen görs genom att titta på hur mycket en kommuns faktiska värde avviker från det modellberäknade värdet. Om en kommun har värdet 0 i avvikelse innebär det att resultaten är lika som alla andra kommuner med samma förutsättningar. Om avvikelsen är positiv eller negativ betyder det istället att kommunens elever har ett bättre respektive sämre resultat jämfört med andra kommuner med liknande elevsammansättning. Detta kan ses som en indikator på om kommunen relativt sett varit framgångsrik i sitt kompensatoriska uppdrag.

Modellen för genomsnittlig betygspoäng förklarar i dagsläget omkring 59 procent av variationen i resultat mellan kommunerna. Vidare förklarar modellen för genomströmning inom tre och fyra år 75 respektive 72 procent av variationen i resultat mellan kommunerna. Förklaringsgraden skiljer sig således åt mellan de olika modellerna och den är högre i modellen som förklarar variation i genomströmning inom tre respektive fyra år. Skillnaden kan hänga samman med att det är enklare att utifrån bakgrundsinformation skatta vilka elevgrupper som uppnår examen än vad det är att skatta de fullföljande elevernas betygspoäng.

Sammanfattningsvis innebär detta att omkring 25 till 40 procent av skillnaderna i resultat (beroende på modell) påverkas av andra faktorer än de som ingår i modellen. Exempel på sådana faktorer är de som finns i den nedre pilen i figur 1, exempelvis själva undervisningen och lärmiljön.

Det bör betonas att modellen inte syftar till att förutspå enskilda elevers studieprestationer, det låter sig inte göras på individnivå, utan till att kontrollera för ett antal variabler som stör rättvisande jämförelser på kommunnivå.

Jämförbarhet mellan åren

Den modell som använts för årets Öppna jämförelser – Gymnasieskola är densamma som de fyra föregående åren. Modellen justerades 2016 för att ta hänsyn till andelen nyinvandrade elever i gymnasieskolan i skattningen av förväntad genomströmning.

